

STAROSTI PRIJAZNA MESTA IN OBČINE

ZDRAVO STARANJE NA GLOBALNI RAVNI – KAKO NAPREJ?

Med številnimi globalnimi izzivi en trend trenutno izstopa: svetovna populacija se hitro stara. Ta demografski prehod bo vplival na skoraj vse vidike družbe. Medtem, ko živimo dlje, pa še vedno ni jasno, ali dodatna leta živimo zdravo, nedvomno pa višja starost pri ljudeh prinaša večjo neenakost glede zdravstvenega in družbenega stanja. Tudi v državah z nizkim ekonomskim stanjem je 80-letna oseba še vedno lahko vitalna in zdrava, medtem ko lahko najdemo že 60-letnike, ki potrebujejo obsežno oskrbo in podporo.

Kronološka starost je po ugotovitvah Svetovne zdravstvene organizacije (SZO) torej slab kazalnik zdravstvenega stanja. Vodilni v SZO navajajo, da so razlike v zdravstvenem stanju pogosto posledica »prikrajšanosti ali ne prikrajšanosti« v življenju starejših ljudi. To pomeni, da imajo lahko tisti z najbolj perečimi potrebami po zdravstvenih storitvah v starejši dobi najmanj dostopa do potrebnih virov; v številnih primerih daljše in bolj zdravo življenje uživajo samo privilegirani.

Svet se je združil pri oblikovanju programa za trajnostni razvoj 2030, v katerem so vlade obljubile prizadevati si, da ne bodo pustile nobene ogrožene skupine prebivalstva na cedilu in bodo vsi ljudje dobili priložnost, da razvijajo svoj potencial, upoštevajoč načela ohranjanja dostojanstva in enakosti. Ta zaveza vključuje starejše ljudi, kar je izrecno zapisano v cilju trajnostnega razvoja – zagotoviti zdravo življenje in spodbujati blaginjo za vse starostne skupine.

Globalna strategija in akcijski načrt staranja in zdravja, ki ju je izdala SZO, zagotavljata politični okvir za to, da bo agenda

2030 vključujoča za starejše ljudi. Strategija vključuje spoznanja iz *Svetovnega poročila o staranju in zdravju*. Vodilni akterji SZO se ne osredotočajo na odsotnost bolezni, ampak na doseganje zdravega staranja z vidika funkcionalne sposobnosti, ki omogoča starejšim ljudem ohranjanje in delati tisto, kar jih določa kot osebe. To sposobnost določa tudi fizično in socialno okolje, v katerem živijo.

Pri SZO opozarjajo, da so v strategiji opisani ukrepi dobri, potrebno pa je definirati način vzdržnega financiranja, ki je že sedaj problem. Razvojna sredstva se morajo prerazporediti, če želimo zagotoviti enake možnosti, v katerih lahko vsi uživajo dolgo in zdravo življenje. Nedavna analiza kaže, da je breme bolezni in tudi globalno financiranje zdravja prešlo na mlajše starostne skupine. Ker se prebivalstvo stara in bolezni postajajo vse bolj kronične, bo to neravnovesje postajalo vse bolj očitno.

Avtorji izpostavljajo, da ni potrebno, da naložbe v zdravje starejših ljudi pomenijo obremenitev na račun zdravja mlajše starostne skupine. Starejši ljudje potrebujejo zdravstvene sisteme, ki zagotavljajo integrirane storitve, usmerjene v osebo in čim bližje svojemu domu ter zagotavljajo tako oskrbo, ki pomaga vzdrževati njihove zmogljivosti čim dlje. Te storitve naj bodo primerne za vse starosti in naj pomenijo temelj za univerzalno zdravstveno pokritost.

V mnogih državah se od družine pričakuje, da bo zagotovila dolgoročno oskrbo starejši osebi, ki ima znatno zmanjšane funkcionalne zmogljivosti in potrebuje pomoč drugih za izvajanje osnovnih opravil. To vlogo najpogosteje opravljajo ženske. Avtorji

opozarjajo, da oskrbovalci brez kakršnekoli podpore ali smernic lahko zamudijo številne strokovne, finančne in izobraževalne priložnosti.

Po mnenju avtorjev je zato izrednega pomena ustvariti sisteme, ki podpirajo oskrbovalce, na primer z usposabljanjem oskrbovalcev, z oskrbo na domu ali razbremenilno oskrbo za oddih. Vse to naj omogoča starejšim osebam, ki so odvisne od oskrbe, da bi živele polno in dostojanstveno življenje, hkrati pa omogoča oskrbovalcem, da poskrbijo zase in za svoje potrebe. To je lahko tudi dobra priložnost za ustvarjanje boljših tržnih razmer na področju dolgotrajne oskrbe, kar lahko posledično vodi k zmanjšanju obsežnega državnega financiranja.

Ker sta fizično in socialno okolje pomembna dejavnika zdravja in dobrega počutja, je ključna naložba zagotoviti vsem ljudem možnost, da se lahko starajo v starosti prijaznih okoljih. To so okolja, ki pomagajo pri zdravem staranju, pri vzdrževanju obstoječe ravni zdravja ali pri nadomeščanju tistega, kar človek s starostjo izgublja; na primer zmanjšano gibljivost s prilagojenim javnim prometom. Ta koncept je navdihnil mnoge

občine po svetu in se odraža v programu SZO *Starosti prijazne mestne in podeželske skupnosti*.

Avtorji članka poudarjajo pomen globalne mreže starosti prijaznih mest in občin, ki trenutno obsega več kakor 500 članov v 37 državah. Te skupnosti so prijazne ne samo starejšim, ampak koristijo vsem generacijam. Po mnenju avtorjev so morda najpomembnejša ovira k uresničevanju trajnostnega razvoja napačne predstave o starosti in negativen odnos do nje. Staromrzištvo je še vedno družbeno sprejemljivo, je močno institucionalizirano, pretežno neopaženo in nenaslovljeno. Je tudi pomembna težava pri razvoju dobre zakonodaje, saj ovira pravilno reševanje in naslavljanje težav.

Sprememba mišljenja in obnašanja do starejših ljudi je torej po mnenju SZO prioriteta. Izkušnje s seksizmom in rasizmom kažejo, da je spreminjanje družbenih norm možno in vodi k bolj perspektivni in enakopravni družbi. Vendar takšna sprememba potrebuje nove inovativne načine razmišljanja.

Vir: [Http://www.who.int/bulletin/volumes/95/11/17-203745.pdf](http://www.who.int/bulletin/volumes/95/11/17-203745.pdf)

Ana Gorenc Vujović